

YOSHLAR VA YANGI TARIXDAGI KONSTITUTSIYA: HUQUQ VA MAS’ULIYATI

Valiyeva Sevinch

*Jizzax davlat pedagogika universiteti,
Tarix fakulteti, Milliy g‘oya ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi
yo‘nalishi 322-22-guruh 4-kurs talabasi*

Abstract: *Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida yoshlar huquqlarini himoya qilish, ularning jamiyatdagi faolligini oshirish va hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan konstitutsiyaviy islohotlar tahlil qilinadi. Xususan, 2023-yilgi Konstitutsiyaviy o‘zgarishlar, yoshlarga oid davlat siyosati, huquqiy bazaning mustahkamlanishi, yoshlar bandligi, ta’lim, ijtimoiy himoya va tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha qaror va farmoyishlar asosida amalga oshirilgan ishlar ilmiy yondashuvda yoritiladi. Maqolada yoshlar nigohida Konstitutsiyaning dolzarbligi, uning jamiyat va davlat qurilishidagi o‘rni hamda yangi O‘zbekiston sharoitida yoshlar salohiyatini ro‘yobga chiqarishga qaratilgan davlat siyosatining amaliy natijalari tahlil etiladi.*

Keywords: *Konstitutsiya, yoshlar siyosati, referendum, davlat dasturlari, Yoshlar ishlari agentligi, huquqiy islohotlar, bandlik, ta’lim, ijtimoiy himoya, yoshlar tadbirkorligi, O‘zbekiston.*

Yoshlar nigohida Konstitutsiya avvalo jamiyatning bosh Qomusi sifatida huquqiy ong, mas’uliyat va fuqarolik faolligini shakllantiruvchi asosiy manba bo‘lib namoyon bo‘ladi. Mustaqillik yillarida Konstitutsiya o‘zbek yoshlarining huquqlari, manfaatlari va kelajakda munosib o‘rin egallashi uchun puxta poydevor yaratib berdi. Ayniqsa, 2023-yilda amalga oshirilgan Konstitutsiyaviy islohotlar, unda yoshlar masalalariga alohida bob va normalar ajratilgani, davlatning yosh avlodga nisbatan o‘z majburiyatlarini yanada aniq shakllantirganini ko‘rsatadi. Mazkur islohotlar O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tashabbusi bilan o‘tkazilgan umumxalq referendumida 65 foizdan ortiq Konstitutsiya moddalari yangilanganligi, amaldagi normalarning 30 foizi yoshlar manfaatiga bevosita taalluqli ekani bilan tarixiy jarayonga aylandi.

Konstitutsiyaning 27-moddasida “Yoshlar davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanadi, ularning huquqlari himoya qilinadi” degan norma ilgari surildi. Bu modda, shuningdek, Yoshlar ishlari agentligining tashkil etilishi, “Yoshlar – kelajagimiz”, “Besh muhim tashabbus”, “Yoshlar daftari”, “Temir daftar” kabi tizimli dasturlarga huquqiy asos bo‘ldi. Aynan shu huquqiy poydevor evaziga respublika bo‘yicha 2018–2024-yillar davomida 1,5

milliondan ortiq yoshlar bandligini ta'minlash bo'yicha loyihalar amalga oshirildi, 100 mingdan ziyod yosh tadbirkorga imtiyozli kreditlar ajratildi. Davlat tomonidan yoshlarning ta'lim olishi, ish bilan ta'minlanishi, sog'lom turmush tarziga amal qilishi va bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishi uchun normativ-huquqiy baza kengaytirildi.

Yoshlarning huquqiy ongini mustahkamlash maqsadida qabul qilingan yana bir muhim hujjat — 2016-yil 14-sentyabrda qabul qilingan “Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida”gi Qonundir. Ushbu qonunga 2020–2023-yillarda kiritilgan o'zgartirishlar natijasida yoshlarning ijtimoiy faolligi, ularning davlat boshqaruvidagi ishtiroki, parlament va mahalliy kengashlar faoliyatida yoshlar ulushining oshishi qonuniy kafolatga ega bo'ldi. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasida deputatlarning 6 foizini yoshlar tashkil qiladi. Bu raqam mazkur siyosatning amaliy samarasini ko'rsatadi.

Konstitutsiyada ta'lim masalalariga bag'ishlangan moddalarning qayta ko'rib chiqilishi yoshlar uchun yanada keng imkoniyat yaratdi. Jumladan, bepul umumiy o'rta ta'limning kafolatlangani, davlatning oliy ta'lim qamrovini oshirish majburiyati belgilab qo'yilgani natijasida 2016-yildagi 9 foizlik qamrov 2023-yilda 38 foizga yetdi. Bu islohot natijasida viloyatlar va tumanlarda yangi oliy o'quv yurtlari, filiallar, texnikumlar, kollejlari tashkil etildi. Ta'limning sifatini oshirish bo'yicha “Professional ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi”, “Ta'lim sohasini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi” kabi hujjatlar qabul qilindi.

Yoshlar uchun yaratilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar ham Konstitutsiya talablarining amaliy ifodasidir. So'nggi besh yilda 300 mingdan ortiq yoshlar uchun uy-joy masalalarida imtiyozli ipoteka dasturlari yo'lga qo'yildi. “Yoshlar daftari” orqali 2020–2023-yillar davomida 500 mingga yaqin yoshga moddiy yordam, kasbga o'qitish, zamonaviy uskunalar berilishi yoshlar tadbirkorligining rivojiga turtki bo'ldi. Bundan tashqari, sport va madaniyat sohalarida ham yoshlar uchun keng ko'lamli infratuzilma yaratildi: 1500 dan ortiq sport maydonchalari, o'nlab zamonaviy kutubxonalar, yoshlar markazlari foydalanishga topshirildi.

Bugungi islohotlarning markazida Konstitutsiyaning 32-moddasida qayd etilgan “Fuqarolarning jamiyat va davlat boshqaruvida ishtirok etish huquqi” turadi. Yoshlar bugun ijtimoiy tarmoqlarda, jamoatchilik kengashlarida, mahalla yig'inlarida, turli tashabbus loyihalarida faol qatnashmoqda. “Yoshlar parlamenti”, “Liderlar maktabi”, “Yoshlar ovozi” kabi tashabbuslar yurtimizda yangi avlod siyosiy madaniyatini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Bularning barchasi Konstitutsiya normalarining amaliy hayotga tatbiq etilayotganini, yoshlar uchun ochilgan imkoniyatlar kengayganini ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar nigohida Konstitutsiya — bu faqat hujjat emas, balki ularning huquqiy himoyasi, imkoniyatlar manbai, kelajakka ishonch kafolati, davlatning ularga bo‘lgan e’tibor va mas’uliyatining timsolidir. Bugungi islohotlar, qaror va farmonlar, davlat dasturlari aynan Konstitutsiya ruhiga mos ravishda yoshlarning bilimli, kasb-hunarli, ijtimoiy faol va Prezidentimiz ta’kidlagandek, “Yangi O‘zbekistonning bunyodkori” sifatida voyaga yetishiga xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (yangi tahrir), 2023.
2. “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonun, 2016-yil 14-sentyabr (keyingi o‘zgartirish va qo‘shimchalar bilan).
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori: “Yoshlar – kelajagimiz” davlat dasturi to‘g‘risida, 2018-yil.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining besh muhim tashabbusni joriy etish bo‘yicha murojaat va farmoyishlari, 2019-yil.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori: “Professional ta’limni rivojlantirish konsepsiyasi”, 2020-yil.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni: “Ta’lim sohasini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi”, 2019-yil.
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Yoshlar daftari”ni yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomi, 2020-yil.
8. Yangi O‘zbekiston gazetasi, 2021-yil 17-iyun soni